

6. "אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני, והראית דרכי טובך למשה עבדך וארחות חסדיך גלית לו, והודעתו כי אתה אל-רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את העולם במידת הרחמים".

בס"ד

7. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ס עמוד ב

תנא משמיה דרבי עקיבא: לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד. כי הא, דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא, מטא לההיא מתא, בעא אושפיזא לא יהבי ליה. אמר: כל דעביד רחמנא לטב. אזל ובת בדברא, והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא. אתא זיקא כבייה לשרגא, אתא שונרא אכליה לתרנגולא, אתא אריה אכלא לחמרא. אמר: כל דעביד רחמנא לטב. ביה בליליא אתא גייסא, שבייה למתא. אמר להו: לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא

8. מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת סנהדרין דף קח עמוד ב

גם זו לטובה וכו'. ר"ל גם על המאורע הנראה רע בעיני כל אמר שגם זו לטובה ע"ד שאמרו בפרק המפלת לעושה נפלאות גדולות לבדו דאין בעל הנס מכיר בניסו

9. משנה מסכת אבות פרק ב משנה ט

אמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם רבי אליעזר אומר עין טובה

10. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק ב משנה ח

[ח] עין טובה - ההסתפקות במה שיש לאדם, והיא ממעלות המידות, ועין רעה - הפכה, רצוני לומר: לחשוב את הרב למעט, ולהשתדל בתוספת.

11. נתיבות עולם נתיב עין טוב פרק א

ובפרק אלו נאמרין (סוטה ל"ח, ב) אמר ר"י בן לקיש אין נותנין כוס לבורך אלא לטוב עין שנאמר טוב עין הוא יבורך אל תקרי יבורך אלא יברך ע"כ. ופי' זה, כי טוב עין הוא בעל ברכה כמו שהתבאר וראוי לתת לו כוס של ברכה לבורך הש"י, אבל מי שיש לו צר עין אין ראוי לתת לו כוס של ברכה, ואם אינו טוב עין אין ראוי אל כוס של ברכה כלל

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תענית סימן תקפ סעיף ב

אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם ... בי"ז באלול מתנו מוציא דבת הארץ

13. תהלים פרק קו פסוק כד - כה

(כד) וַיִּמְאַסוּ בְּאַרְץ חַמְדָּה לֹא הֶאֱמִינוּ לְדַבְּרוֹ: (כה) וַיִּרְגְּנוּ בְּאֶהְלֵיהֶם לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל ה':

14. דברים (פרשת דברים) פרק א פסוק כז

וְתַרְגְּמוּ בְּאֶהְלֵיכֶם וְתֹאמְרוּ בְּשִׁנְאֵת ה' אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְתֵת אֲתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידָנוּ:

15. רש"י במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק לב

(לב) אוכלת יושביה - בכל מקום שעברנו מצאנום קוברי מתים, והקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם באבלם ולא יתנו לב לאלו:

נצבים – ראש השנה –

לראות את העולם בעין טובה

1. רש"י דברים פרק כט פסוק יב

למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים, חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה והרי אתם קיימים לפניו:

2. דברים פרק לב פסוק ד

הַצֹּר תִּתִּימִים פָּעִלוּ כִּי כָל־דַּרְכָיו מִשְׁפָּט אֶל־אֲמוֹנָה וְאֵין עֹלֹל צַדִּיק וְיִשָּׁר הוּא:

3. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף נ עמוד א

אמר ר' חנינא: כל האומר הקדוש ברוך הוא ותרוך הוא - יותרו חייו, שנאמר: הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט.

4. לב אליהו פרשת נצבים

מהו הפיוס שאמר להם: "הרבה הכעסתם למקום וכו' והרי אתם קיימים לפניו?" ממה נפשך, אם כל כך הרבה הכעיסו לפניו עד שראויים היו שיחולו עליהם הקללות שבתורה ואעפ"כ לא חלו - א"כ מה טעם יש בזה? והלא אין הקב"ה וותרן?! ... אבל הענין הוא כמו שידוע לכל מבין שאין העונשים באים על האדם בתור נקמה ח"ו... אלא הכל לטובת האדם הוא. ייסורים הוא מלשון מוסר, כי על ידי הייסורים מתייסר האדם ונשבר לבו בקרבו ואז הוא מוכן לתשובה ... מעתה נבין הדבר, שמכיון ששמעו ישראל הקללות והוריקו פניהם, ואמרו: 'מי יוכל לעמוד באלו?' הרי שפחדו מפני הקללות, והיה להם צער וייסורים שמא יבואו עליהם הקללות, והאיך יעמדו בהם? כיון שראה משה כך - אמר להם: 'טוב הדבר שנפחדתם ויראתם! כי כל תכלית הקללות בתורה - הוא בכדי לשבר את הלב ולהניעו לתשובה ... וא"כ כשנשבר לבבכם כבר בשמיעת הקללות לבד - הנה נחרש הלב וראי לזרוע בו צדקות, והרי הגעתם עד התכלית - שיצמיח לכם השי"ת ישועות, ודייכם בזה כאילו כבר חלו עליכם הקללות ממש, והראיה - ש"הרבה הכעסתם למקום וכו' - ואתם קיימים!"

5. אורי וישעי פרק ג

ואמר "דין וחשבון" ("ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון") היינו כמו שאמרנו מכבר שלבד הדין על עצם העבירה עוד יש חשבון על הצער שגרם למעלה ע"י מה שצריכים לתת לו עונש "ובזמן שאדם מצטער שכינה מה אומרת קלנו מראשי קלני מזרועי (פרק ה) חשבון הוא על עצם העונש והייסורים, כי כל מציאותם של ייסורים וכאבים אינם אלא כשמרוחקים ממנו יתברך, אבל בקרבת ה' שמה ליכא כל זכר לכאבים וייסורים, שמה עצם הטוב תכלית הטוב "ואני קרבת ה' לי טוב" ועל כן ריחוק מה' צריך חשבון.

מתוך סליחות ליום ראשון

וחמשה אלפי רבוא כוכבים כנגד ימות החמה - וכולן לא בראתי
אלא בשבילך ואת אמרת עזבתני ושכחתני?

21. משלי פרק יז פסוק יג

(יג) מְשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה לֹא תִמְשֵׁחַ תְּמוֹשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ:

21. משנת רבי אליעזר פרשה ז עמוד 137

מפני מה ענש הכת' ביותר לכפויי טובה. מפני שהוא כעניין
כפירה בהקב"ה. אף הכופר בהקב"ה כופר טוב הוא. האדם
הזה הוא כופה טובתו של חבירו, למחר הוא כופה טובתו של
קונו.

23. שפתי חיים מידות ועבודת ה' חלק א עמוד שלו

לכאורה כפירה בהקב"ה הוא ענין של השקפה, שיבוש בדעות,
אך מדברי חז"ל אלו מבואר שהשורש של כפירה הוא חסרון
בהכרת הטוב בבין אדם לחברו, שתוצאותיה היא כפירה
בהקב"ה, לולי כפיית הטוב לא היה האדם נעשה כופר
בהקב"ה.

24. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כא עמוד א

ואמאי קרו ליה נחום איש גם זו - דכל מילתא דהוה סלקא ליה
אמר גם זו לטובה. זימנא חדא בעו לשדורי ישראל דורון לבי
קיסר, אמרו: מאן ייזיל? ייזיל נחום איש גם זו, דמלומד בניסין
הוא. שדרו בידיה מלא סיפטא דאבנים טובות ומרגליות. אזל,
בת בהווא דירא. בליליא קמו הנך דיוראי, ושקלינהו לסיפטיה
ומלונהו עפרא. (למחר כי חזנהו אמר: גם זו לטובה). כי מטא
התם [שרינהו לסיפטא, חזנהו דמלו עפרא] בעא מלכא
למקטלינהו לכולהו. אמר: קא מחייכו בי יהודאי! [אמר: גם זו
לטובה]. אתא אליהו, אדמי ליה כחד מינייהו, אמר ליה: דלמא
הא עפרא מעפרא דאברהם אבוהון הוא, דכי הוה שדי עפרא -
הוּו סייפיה, גילי - הוּו גירי, דכתיב יתן כעפר חרבו כקש נדף
קשתו. הויא חדא מדינתא דלא מצו למיכבשה, בדקו מיניה
וכבשוה, עיילו לבי גזייה, ומלוהו לסיפטיה אבנים טובות
ומרגליות ושדרוהו ביקרא רבה. כי אתו ביתו בהווא דיורא.
אמרו ליה: מאי אייתית בהדרך דעבדי לך יקרא כולי האי? אמר
להו: מאי דשקלי מהכא אמטי להתם. סתרו לדירייהו ואמטינהו
לבי מלכא, אמרו ליה: האי עפרא דאייתי הכא - מדידן הוא,
בדקוה ולא אשכחוה, וקטלינהו להנך דיוראי.

25. פירוש הסולם לזוהר - בראשית פרשת בראשית ב מאמר היכל ד' גבורה
אות קג

בחינת גם זו לטובה, דהיינו לא לבד שהרעות נעשו גורמים
להטובה, אלא שהרעות עצמם נהפכו ונעשו טובות, והיינו ע"י
אורות גדולים מאד, שהבורא ית' מאיר בכל אלו הרעות, עד
שנהפכו ונעשו לטובות, הן היסורין הגופניים, והן היסורים
העברות, באופן שהחובות נהפכו וקבלו צורות של זכויות. ואלו
האורות המהפכים את החובות לזכויות,

26. דברים (פרשת כי תבוא) פרק כח פסוק מה - מז

(מה) וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וַיִּדְפוּךָ וְהִשְׁיִגוּךָ עַד
הַשְּׁמַדךָ כִּי לֹא שָׁמַעַתְּ בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵר מִצְוֹתַי וְחֻקְתַּי
אֲשֶׁר צִוִּיתִי:
(מו) וְהָיוּ בְּךָ לְאוֹת וּלְמוֹפְתִים וַיִּבְרָעֶךָ עַד עוֹלָם:
(מז) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב
מֵרֵב כָּל:

16. מוסר ודעת הלכות דעות פרק ב הלכה ז (רבי שלמה זאב מגיד)

נרגן ענין הנרגן, הוא האיש אשר דרכו וחוקו להתאונן ולהתרעם
על בני אדם תמיד, ואין הבריות נוחים לו, ורובם ככולם דרכיהם
והנהגותיהם איננה ישרה בעיניו וטוב לפניו, ואף על פי שחבירו
בתומו מתהלך עמו, ולא זד עליו בדבר, בכל זאת ימצא תמיד
תנאות עליו ועל כל מעשיו ועל כל דבריו וידין כל דבר לחובה
ולא לזכות, וכל שגגה ישים לזדון, זה שהוא על זה הדרך, הוא
נקרא נרגן, ובזה אמר גדול החכמים דברי נרגן כמתלהמים והם
ירדו חדרי בטן, וענינו כי זה הנרגן יתן עצמו כמו עשוק והלום,
וכאלו כבד חטאת חבירו עליו, ובאמת הוא המכה וההולם כי
דבריו יורדים חדרי בטן, כי מי שיתן תלונות על חבירו כאשר
לא נגעו, וכאשר עשה עמו רק טוב זה סער גדול מתחולל על
הלב, והנה הוא כיורה זקים יורדים אל חדרי בטן, עוד אמר בזה
ונרגן מפריד אלוף, ירצה כי יפריד מעליו אוהב ורע כי לא יוכלון
שאת חברתו, ואבותינו אמרו בזה אל תרבה בתרעומות שלא
תבוא לידי חטא, ופעמים רבות תביאהו המדה הזו להיות כפוי
טובה ויחשבה לרעה וישיב רעה תחת טובה, ואמר בזה משיב
רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו, ופעמים תביאהו
לחשוב על חסדי ה', כי הם לנקם ושלם, כמו שנאמר ותרנגו
באהליכם ותאמרו בשנת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים, ע"כ
התרחק ממדת הנרגנים כי כל נתיבותיהם עקשו להם, כל דורך
בה לא ידע שלום, ולדון את חברך לכף זכות למד לשונך, והיה
צדק אזור מתניך:

17. במדבר (פרשת שלח) פרק יז פסוק מ

(מ) וַיִּשְׁפְּמוּ בְּבִקְרִי וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הָהָר לֵאמֹר הֲנֶנּוּ וְעַלְיֵנוּ אֶל
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' כִּי חֲטָאנוּ:

כי חטאנו - על אשר אמרנו הלא לנו טוב שוב מצרימה:

18. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נח עמוד א

הוא היה אומר (בן זומא): אורח טוב מהו אומר - כמה טרחות
טרח בעל הבית בשבילי, כמה בשר הביא לפני, כמה יין הביא
לפני, כמה גלוסקאות הביא לפני, וכל מה שטרח - לא טרח
אלא בשבילי. אבל אורח רע מהו אומר - מה טורח טרח בעל
הבית זה? פת אחת אכלתי, חתיכה אחת אכלתי, כוס אחד
שתיתי, כל טורח שטרח בעל הבית זה - לא טרח אלא בשביל
אשתו ובניו.

19. חפץ ה' מסכת ברכות דף נח עמוד א (ר' משה בן עטר נכד האו"ח הקדוש)

הכוונה היא דוגמת הדבר שהיה הוא עוש' עם בעל הבית הגדול
שהוא הקדוש ברוך הוא אזיל לשיטתיה ולזה היה אומר ברוך
שברא כל אלה לשמשני. וגם לומר כי ח"ו לאו מצד שהיה
מחשיב עצמו כל כך ומעלה עצמו לומר שהכל ברא לכבודו אלא
ע"ד אורח טוב מהו אומר להחזיק טובה כפולה לבע"הב:

20. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לב עמוד ב

ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני. היינו עזובה היינו שכוחה! אמר
ריש לקיש, אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו
של עולם, אדם נושא אשה על אשתו ראשונה - זוכר מעשה
הראשונה, אתה עזבתני ושכחתני. - אמר לה הקדוש ברוך
הוא: בתי, שנים עשר מזלות בראתי ברקיע ועל כל מזל ומזל
בראתי לו שלשים חיל ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלשים לגיון
ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהטון ועל כל רהטון ורהטון
בראתי לו שלשים קרטון ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו שלשים
גסטרא ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי בו שלש מאות וששים

סיכום קצר

הקב"ה הוא א-ל מלא רחמים שברא את עולמו כדי להיטיב לבריאות. הטבה זו אינה נגמרת וכל רגע ורגע שפע של טוב יורד לעולם. חובתנו להתבונן ולחוות את הטוב ולא להתרגל אליו ולקבל אותו כברור מאליו. חטא גדול לתפוס את ריבוננו של עולם כבורא שמתנכל לבריאותיו.

ההשקפה של האדם על העולם נובעת מאיך שהוא רואה את העולם. ככל שנראה את הטוב נסגל לעצמנו יכולת לפרש את המציאות בצורה נכונה ובמקום להיות קנטרנים ושליילים ביחס למאורעות החיים נפתח יכולת חזקה לתת אמון במציאות ולהבין שהקב"ה מפגיש אותנו עם דברים טובים ומבורכים.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכו עמוד ב

תנו רבנן: הדין חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות. ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעל הבית אחד בדרום שלש שנים. ערב יום הכפורים אמר לו: תן לי שכרי, ואלך ואזון את אשתי ובני. אמר לו: אין לי מעות. אמר לו: תן לי פירות. - אמר לו: אין לי. - תן לי קרקע. - אין לי. - תן לי בהמה. - אין לי. תן לי כרים וכסתות. - אין לי. הפשיל כליו לאחוריו, והלך לביתו בפחי נפש. לאחר הרגל נטל בעל הבית שכרו בידו, ועמו משוי שלשה חמורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים, והלך לו לביתו. אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו. אמר לו: בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתני? - אמרתי: שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך, ולקחת בהן. - ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתני? - אמרתי: שמא מושכרת ביד אחרים. - בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני? - אמרתי: שמא מוחכרת ביד אחרים היא. - ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתני? - אמרתי: שמא אינן מעושרות. - ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתני? - אמרתי: שמא הקדיש כל נכסיו לשמים. - אמר לו: העבודה, כך היה! הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה, וכשבאתי אצל חבירי בדרום התירו לי כל נדרי. ואתה, כשם שדנתני לזכות - המקום ידין אותך לזכות

